

Kansa vastaa jos siltä kysytään

Julkaistu 5.5.2005 (Savon Sanomat)

Euroopan hallitukset oppivat nyt kantapään kautta, että kansanäänestykset eivät sovi yleiseurooppalaisen päätöksenteon välineinä. Kysymystä on mahdoton asettaa sillä tavalla, että se ymmärrettäisiin vain yhdellä tavalla ja että siihen voisi vastata vain kahdella tavalla.

Sama asia taipuu politiikassa moneen tarkoitukseen. Ranskalaiset kaatoivat esityksen siksi, että perustuslaki muka tekisi Euroopasta markkinavoimien vapaan temmellyskentän. Brittiäänestäjien enemmistön mielestä esitystä pitää vastustaa siksi, että se on liian sosialistinen ja tukahduttaa vapaan markkinatalouden koko EU:n jäsenalueella.

Pientä vahingoniloa voi tuntea siitä, että juuri Ranska hylkäsi ensimmäisenä perustuslaillisen sopimuksen. Euroopan unionin ranskalaiset kantaisät Jean Monnet ja Robert Schuman pyöivät paraikaa haudoissaan. Kun kaikki alkoi Ranskasta kuusikymmentä vuotta sitten, pitääkö sen myös päättyä Ranskaan?

Presidentti Jacques Chirac meni itse rakentamaansa ansaan. Nizzan kokouksessa viisi vuotta sitten hän sanoi, että Eurooppa tarvitsee yhteisen perustuslain. Siitä hän ei itse asiassa ole kysymys, vaan sopimuksesta, joka kattaa kaikki aikaisemmat sopimukset ja lisää niihin jotakin.

Eläkeläispuoluepresidentti Valerie Giscard Estaingin johdolla paketti viimeisteltiin ja heitettiin Euroopan kansoille kaluttavaksi. Jos paperinivaskaa olisi kutsuttu vain sopimukseksi ja annettu sille nimi jonkin belgialaisen pikkukaupungin mukaan, se olisi ollut jäsenmaissa läpihuutojuttu.

Oli ranskalaista arroganssia ruveta kutsumaan sitä perustuslaiksi. "La loi, c'est moi." Viimeistään britit, joilla itsellään ei edes ole kirjoitettua perustuslakia, haluavat sellaista vastustaa, etenkin, jos se on ranskalaisten muotoilema.

Kansanäänestysten päähenkilö on tällä kertaa puolalainen putkimies. Kyse ei ole satuhahmosta. Yleensä on jätetty kertomatta, josta puolalainen putkimies on jo Länsi-Euroopassa. Hän tulee paikalle kun tarvitaan, tekee työt halvalla ja hyvin - ja pimeänä.

Brysselissä lukkosepän saaminen kestää virallista tietä 2 - 5 päivää, mutta turkkilainen herra Hassan tulee tunnissa ja veloittaa viisikymmentä euroa puhtaana käteen.

Sadattuhannet itäeurooppalaiset ovat jo lähteneet vanhoihin jäsenmaihiin tekemään työtä mitä tahansa. Yleensä se on työtä, jota paikallista väkeä ei saa värvättyä kohtuullista maksua vastaan.

Kansankiihottajat ovat sanoneet, että jos perustuslaki astuu voimaan, niin paikallisilta menevät kaikki työt näille itäturisteille.

Ranskalaiset, hollantilaiset, belgialaiset ja britit sietävät tilanteen käytännössä. Tarjonta vastaa kysyntää. Palvelujen puolella ilmiö on sama kuin tekstiiliteollisuudessa. Suomalainenkin paidanostaja pitää aasialaisen tuotteen laadun ja hinnan suhdetta hyvänä. Sadattuhannet tavalliset suomalaiset ovat oppineet hakemaan halpoja tuotteita ja palveluja Virosta. Ostaja tekee päätöksen, kuluttaja on kuningas.

Poliitikot Euroopan suurissa maissa eivät ole uskaltaneet kertoa kansalaisilleen, että töiden uusjako on väistämätön ilmiö. Eikä se ole mitään pitkästä juoksusta globalisaatio hyödyttää kehittyneitä maita enemmän kuin se niitä köyhdyttää.

Kun Kiina ostaa Ranskasta yhden Airbusin, joka on täynnä eurooppalaista teknologiaa, sadattuhannet näppärät sormet joutuvat Kiinassa sen vastineeksi ompelemaan viisikymmentämiljoonaa paitaa.

Luxemburgin pääministeri Jean-Claude Juncker on sattuvasti sanonut, että jokainen johtava poliitikko Euroopassa tietää, mitä pitäisi tehdä, mutta ei sitä, miten sen jälkeen voitetaan vaalit. Pulma on sama olipa vallassa oikeisto tai vasemmisto.

Ranskalaiset äänestivät "non", koska eivät pitäneet Jacques Chiracin naamasta. He äänestivät "non" siksi, että pelkäävät Turkin tulevan EU:n jäseneksi. He äänestivät "non" siksi, että palveludirektiivi uhkaa räjäyttää monopolit ja ammattikuntalaitokset.

Kuitenkaan perustuslakiluonnoksessa ei puhuta mitään Chiracista, turkkilaisista eikä palveludirektiivistä. Kansalaiset vastaavat aivan muuhun kuin mitä kysytään, jos siihen antaa tilaisuuden.

Pääministerit ja presidentit ajattelevat vaalikausittain. He toivovat, että tekojen sijasta puheet veisivät heidät vielä yhdelle kaudelle. Kansanäänestysten tulos oli terveellinen muistutus poliittisille johtajille siitä, että vastuuta ei voi loputtomiin väistää.

Kansan valitsemien edustajien tehtävä on ottaa vastuu isoista ja ikävistäkin asioista. Poliitikkojen täytyy vakuuttaa kansalaisten enemmistö siitä, että keskinäinen riippuvuus ja yhteistyö antaa tälle maanosalle paremman tulevaisuuden kuin yksittäiset kansalliset pyrkimykset.

Kansanäänestykset eivät sovi ratkaisemaan suuria kokonaisuuksia, joissa on lukuisia yksityiskohtia. Suomessa käytiin vuonna 1932 onnistunut kansanäänestys kieltolaista. Kaikilla oli asiasta mielipide sillä jokainen äänioikeutettu suomalainen koki olevansa alkoholioikeuksissa jonkinlainen asiantuntija.

Suora kansanvaali sopii myös kaikkiin henkilövaaleihin. Ensi vuonna suomalaiset valitsevat kolmannen kerran itselleen presidentin. Toisella vaalikierroksella monet äänestäjät ovat jo menettäneet oman alkuperäisen ehdokkaansa ja joutuvat valitsemaan kahdesta tarjolla olevasta.

Ruotsalaisten kansanäänestysten historia on murheellinen. Aikoinaan siellä kysyttiin, pitäisikö siirtyä vasemmanpuoleisesta liikenteestä oikeanpuoleiseen? Enemmistö ruotsalaisista vastasi "nej", minkä jälkeen hallitus kuitenkin teki päätöksen, että siirrytään oikeanpuoleiseen liikenteeseen.

Vuonna 1980 Ruotsin kansan enemmistö ilmoitti vastustavansa ydinvoimaa. Ruotsin ydinvoimakapasiteetti on tuosta hetkestä kolminkertaistunut kahdessakymmenessäviidessä vuodessa.

Silmiinpistävä usein ne, jotka haluavat jonkin asian kaataa, vaativat aiheesta kansanäänestystä. Näin on myös Suomessa asia laita. Äärioikeisto ja äärivasemmisto löysivät Ranskassa ja Hollannissa toisensa sekä muukalaisvihassa että muutosvastaisuudessa.

Talonpojat äänestivät enimmäkseen esitystä vastaan. Tämä on yleinen ilmiö koko EU:n alueella, millään tukaisilla ei talonpoikaakaan ostaa tyytyväiseksi. Yli puolet keskiluokasta ja noin 70 % työväenluokasta vastusti sopimusta. Mitä korkeampi koulutus ja yhteiskunnallinen asema henkilöllä oli, sitä varmemmin hän kannatti hallituksen esitystä.

Hallitusten Euroopan eri maissa on nyt ymmärrettävä, että tämän luokan asiat on ratkaistava kansallisissa parlamenteissa. Valitut johtajat eivät saa piiloutua valitsijakunnan taakse, heidän on johdettava kansakuntiaan.

Tulokset Ranskasta ja Hollannista kertovat nimenomaan turhautumisesta, eivät niinkään kansalaisten mielipiteistä perustuslakia kohtaan. Tavallisella kansalaisella, tulipa hän mistä Euroopan maasta tahansa, on taipumus ajatella kansallisesti ja vastustaa muutoksia. Se on luonnollista ja sallittua.

Sen enempää Ranskassa kuin Hollannissa ei puhuttu juurikaan itse asiasta. Ranskassa jaettiin joka kotiin tiivistelmä perustuslaista, mutta se luultavasti vain lisäsi hämmennystä. Lakiesitys on pelottava nippu koukeroisella virkakielellä kirjoitettua tekstiä, jonka ymmärtämiseen juristin tutkinto on enemmän kuin tarpeen. Sitä vastustaa vaistomaisesti, ellei sitä selitetä.

Jokainen Euroopan kansalainen saa toki olla kiinnostunut sopimuksen sisällöstä, mutta kinkereille kenenkään ei tarvitse ruveta. Kansalaisilla on oikeus olettaa, että heidän valitsemansa edusmiehet ja -naiset perehtyvät perustuslakiin ja tekevät siitä omat johtopäätöksensä.

Hallitukset ja kansalliset eduskunnat kantavat joka tapauksessa sekä poliittisen että taloudellisen vastuun yleiseurooppalaisista suurista päätöksistä. Taloudenpito on aina jäsenmaiden omissa käsissä.

Lasse Lehtinen